

Beleidsnota lokale economie

***“Met kwaliteit en authenticiteit
boven het maaiveld uit”***

December 2009

Colofon

De beleidsnota lokale economie is opgesteld door:

ARCADIS Nederland bv: Marius Kiers (projectleider) Paulien Bieshaar Met medewerking van: Leo Lamers Ernst Ossewaarde Hans Polman	Gemeente Westerveld: Else Deddens José Houben Kees van Hasselaar
Postbus 264 6800 AG Arnhem	Postbus 50 7970 AB Havelte

Inhoud

1	Samenhang tussen visie, beleid en uitvoering	5
2	Visie en identiteit	7
3	Beleid: de vliegwiel functie	9
4	Stimulering economische pijlers	13
4.1	Recreatie en toerisme	13
4.1.1	Richting 1: Vergroten kwalitatief aanbod voorzieningen	14
4.1.2	Richting 2: Verbinden dorpen, landschap, natuur en regio	16
4.1.3	Richting 3: Evenementen	18
4.2	Wonen en zorg	20
4.3	Grondgebonden economie	22
4.3.1	Gezonde en passende landbouw	22
4.3.2	Bedrijventerreinen	24
4.3.3	Natuur en landschap	26
5	Bijlagen	28
5.1	Verslag startbijeenkomst	28
5.2	deelsessies	31
5.2.1	Deelsessie Recreatie en Toerisme	31
5.2.2	Deelsessie Grondgebonden Economie	33
5.2.3	Deelsessie Nieuwe ambassadeurs	34
5.3	Lijst van deelnemers	36
5.3.1	Deelsessie Recreatie en Toerisme	36
5.3.2	Deelsessie Grondgebonden economie	37
5.3.3	Deelsessie Nieuwe ambassadeurs	38
5.4	Het (potentiële) economisch effect van ruimtelijke ontwikkelingen	39
5.4.1	Rendement van een ontwikkeling in Westerveld	40

Voorwoord

‘De economie’ is een breed én fascinerend begrip. Op alle niveaus is sprake van ‘een economie’: van gezinsniveau tot aan mondiaal niveau is sprake van een economie, waarin goede en slechte tijden elkaar afwisselen. Waarin periodes van investeren, zaaien, weinig dynamiek, oogsten, vooruitgang, stilstand en achteruitgang elkaar opvolgen en beïnvloeden.

Het afgelopen jaar was het woord ‘economie’ permanent in het nieuws, overwegend vanuit het oogpunt van de wereldwijde crisis. Een crisis die het niveau en invloedssfeer van de gemeente Westerveld ver te boven gaat, maar waar iedereen op een of andere manier wel mee te maken heeft of krijgt. Ondanks dat de crisis nu een ‘hot item’ is, vloeit deze beleidsnota lokale economie van de gemeente Westerveld niet direct voort uit de huidige crisis. Al ruim voor de crisis, in 2007, heeft de gemeenteraad besloten dat de economische toekomstmogelijkheden van Westerveld in beeld moesten worden gebracht, vertaald naar een duidelijk programma dat beleidsmogelijkheden schetst. Met de volle inzet van ruim 200 lokale ondernemers, ambtenaren, gemeenteraad en college van B&W, ondersteund door adviesbureau ARCADIS is deze nota tot stand gekomen.

Het traject tussen de opdracht van de gemeenteraad en de presentatie van deze nota was opgedeeld in verschillende fasen. In 2008 is als afsluiting van een eerste fase een startnotitie opgesteld, waarin het economisch beeld en de belangrijkste sterkten, zwakten en kansen zijn beschreven. In 2009 is dit verder uitgewerkt in een zeer interactief proces.

Deze nota schetst mogelijkheden die gelden voor de langere termijn. Tegelijkertijd zijn er verschillende richtingen uitgewerkt die op korte termijn al versterking kunnen geven aan de lokale economie. Deze nota geeft daarnaast de koers aan, waaraan zowel ondernemers als gemeente houvast hebben voor investeringsbeslissingen, prioriteiten of inrichtingsvragen. Tenslotte beoogt de nota een duidelijk kader te bieden, waaraan een jaarlijks uitvoeringsprogramma kan worden gekoppeld. Kortom: een zeer complete nota, juist doordat zoveel belanghebbenden meegewerkt hebben aan de totstandkoming.

Door de samenwerking in het beleidstraject is direct al een impuls gegeven aan het contact tussen enerzijds het gemeentebestuur en de medewerkers lokale economie en anderzijds de ondernemers in Westerveld. Het vliegwiel waarover wij spreken in deze nota heeft daarmee al een klein zetje gekregen. Wij zijn er van overtuigd dat wij met de verdere uitwerking van de acties in het uitvoeringsprogramma, het verder kunnen laten draaien. Doet u mee?

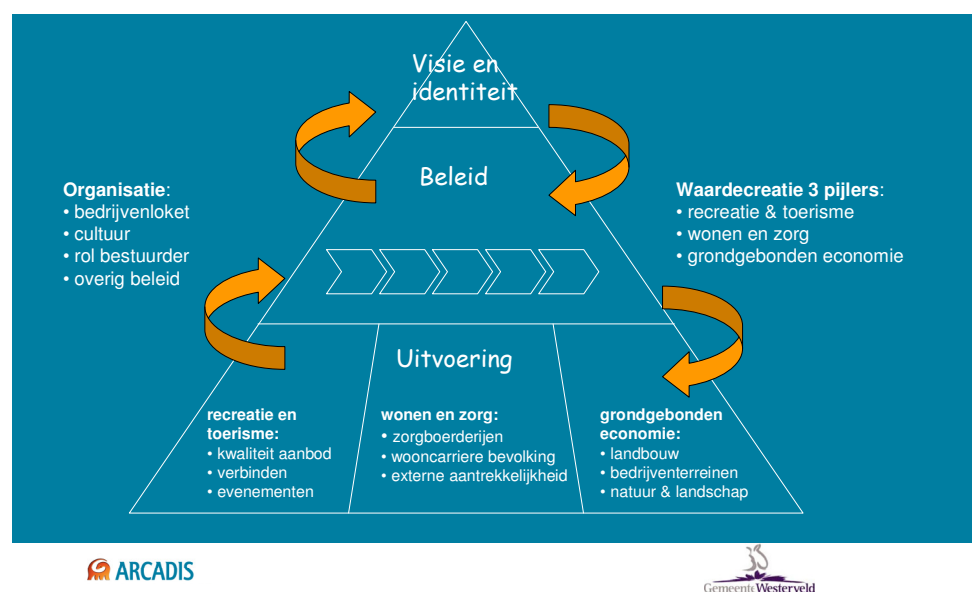
Het college van burgemeester & wethouders van de gemeente Westerveld.

1 Samenhang tussen visie, beleid en uitvoering

De gemeente Westerveld heeft duidelijk gekozen voor een aanpak waarin het economisch beleid niet een losstaand document is geworden. Centraal staat het besef dat de lokale economie draait op het initiatief van vele ondernemers, de rol van de gemeente hierin beperkt is maar wel van belang om kaders te stellen en bepaalde sectoren gericht te faciliteren. Zo kan zij meerwaarde bieden die belangrijke groepen ondernemers vooruit helpt. Op die manier kan de lokale economie de leefbaarheid vergroten.

Vanuit deze gedachte hebben de gemeente en ARCADIS samengewerkt om tot deze beleidsnota te komen. Van begin af aan is gewerkt aan een samenhang tussen visie, beleidsontwikkeling en de uitvoeringsmogelijkheden. Dit is geborgd door een grote betrokkenheid van ondernemers, branche-organisaties en belangenvertegenwoordigers. Deze aanpak is schematisch in onderstaande figuur weergegeven en wordt in dit hoofdstuk toegelicht. Elk onderdeel is hierna in een apart hoofdstuk verder uitgewerkt. De beleidsnota vormt verder de basis voor een separaat uitvoeringsprogramma.

Samenhang visie, beleid, uitvoering

Toelichting**Uitvoering: 3 economische pijlers als basis**

De samenhang tussen visie, beleid en uitvoering is een belangrijke waarde, uitgebeeld in de eenheid van de piramide. Echter, zonder duidelijke economische pijlers met een passend uitvoeringsprogramma rust het beleid nergens op.

Het beleid: waardecreatie

Het beleid (de middenlaag) geeft samenhang tussen de pijlers: hierin wordt gewerkt vanuit de waardeketen van de lokale economie. Verschillende sectoren zijn afhankelijk van elkaar en goed beleid vraagt inzicht in deze afhankelijkheden.

Als simpel voorbeeld: de lokale bouwbedrijven, installateurs en groenbedrijven hebben baat bij een aantrekkelijke woningmarkt, die zorgt voor vraag naar (ver)bouw, onderhoud en inrichting. De lokale bevolking (aangevuld met toeristen) heeft weer de lokale detailhandel nodig. Deze biedt weer werkgelegenheid, waardoor het aantrekkelijker is om in de dorpen te blijven wonen, etc.

Vanuit dit inzicht moet het economisch beleid een vliegwielfunctie vervullen. Sommige functies hebben een “zetje” nodig waardoor andere bedrijven vanzelf beter kunnen presteren. Beleid is niet effectief als overal gestimuleerd moet worden; de energie moet gericht worden ingezet, waardoor op andere plekken energie vrijkomt.

Daarnaast vraagt goed beleid het nodige wat organisatie betreft in de gemeentelijke waardeketen.

De visie: koersbepaling

Beleid dat een vliegwielfunctie vervult is mooi, maar de richting waarheen je stuurt moet dan wel duidelijk zijn. De gemeente neemt haar verantwoordelijkheid een koers voor te stellen, maar dit is pas effectief als ook ondernemers en bevolking zich hierin herkennen en daar naar handelen. Een goede koers geeft kaders, roept enthousiasme op en geeft uitstraling. Het is een opstap naar “het verhaal van Westerveld”, een verhaal dat leeft en iedereen uitdraagt. Daarmee heeft de lokale economie zijn eigen ambassadeurs.

Het draagvlak, de betrokkenheid

Niet in het schema zichtbaar, maar wel essentieel in de aanpak was de betrokkenheid van ondernemers bij het opstellen van deze beleidsnota. Deze betrokkenheid was zichtbaar in de massale deelname aan de startbijeenkomst, maar ook in de grote participatie in daaropvolgende sessies. Vanuit gemeentezijde is, naast de ambtelijke betrokkenheid, steeds een vertegenwoordiging van college van B&W en gemeenteraad aanwezig geweest bij alle bijeenkomsten. Ook heeft de gemeente al tijdens de visieontwikkeling gekozen om een startproject te benoemen om zo een kansrijk initiatief snel te helpen en het vliegwiel in beweging te krijgen.

Bij de totstandkoming van deze nota is gewerkt vanuit deze optiek. Het maakt het mogelijk om de komende jaren bij vele uitvoeringsgerichte initiatieven steeds weer de samenhang tussen projecten, beleid en visie zichtbaar te hebben, en waar nodig prioriteiten te stellen. Ook is er een goede basis voor samenwerking met veel ondernemers gelegd om verder op voort te bouwen.

2 Visie en identiteit

Door middel van “wervend en inspirerend beleid” bijdragen aan “een vitale plattelandsgemeente”, zo verwoordde de gemeente haar ambitie bij de start van de beleidsontwikkeling voor de lokale economie. “Een gemeente waar het aantrekkelijk wonen en recreëren is”, zo staat in de strategische visie van B&W. Hierover is men het snel eens. Ook ondernemers erkennen en waarderen kwaliteiten als diversiteit, kleinschaligheid, cultuurhistorie, natuur en landschap. Maar voor het bepalen van de koers van de lokale economie moet dit verder worden gebracht. Ondernemers willen “een verhaal” dat helpt om ambities uit te stralen en in allerlei situaties duidelijk maakt waarom het goed ondernemen is in Westerveld. Een verhaal dat je identiteit schetst, dat je raakt en waar je warm voor loopt. Dan vertel je daar graag anderen over en dan zijn ondernemers ambassadeurs van de eigen gemeente. Daarom is een breed gedragen beeld van visie en identiteit van belang voor het beleid voor de lokale economie.

In het kader van de beleidsnota heeft zo’n visie een tweeledig doel:

- het signaleert “pareltjes” in de lokale economie en biedt ruimte deze verder te ontwikkelen;
- het stelt ook grenzen aan ontwikkelingen die de kernkwaliteiten van Westerveld aantasten.

Een opzet van het verhaal is hieronder opgenomen. Het verbindt de hoofdlijn van de strategische visie van B&W met de wensen van ondernemers en mogelijkheden uit de startnotitie lokale economie. De uitwerking en het levend krijgen ervan, vraagt directe betrokkenheid van ondernemers. In één van de bijeenkomsten met ondernemers (sessie “nieuwe ambassadeurs”) is de aanpak van en ervaring met de “Lofar-tafel” besproken. Dit leidde direct tot enthousiasme en commitment van ondernemers om ook in Westerveld hun “eigen verhaal” verder uit te werken.

Kwaliteitsondernemers floreren in een authentieke omgeving. Zo is Westerveld ontstaan en biedt daartoe kansen. Zo was dat vroeger en zo is dat nu. En dat wil de gemeente ook de komende tijd uitstralen en met ondernemers samen waar maken. Kwaliteit en authenticiteit verbinden met de moderne economie.

- Het is niet voor niets dat eeuwenoude brinkdorpen hier zijn ontstaan en ook nu nog gewild zijn om te wonen en recreëren. Zo biedt de gemeente kansen voor ondernemers die de toeristische sector versterken en juist met een kwaliteitsslag de dalende belangstelling ombuigen in een sterke toekomst. Voortbouwend op de rijke historie, staan kwaliteit en vernieuwing centraal in faciliteiten en evenementen: een visitekaartje dat past bij Westerveld.

- Het is niet voor niets dat door de geschiedenis van de Maatschappij van Weldadigheid een hoogwaardig gespecialiseerd instituut als Hoeve Boschoord aanwezig is en de zorgsector sterk is. Een sterke zorgsector trekt tal van aanverwante diensten aan en biedt extra voorzieningen voor de bevolking. En dat in een omgeving die centraal ligt op de economische as van Zwolle naar het noorden.

- Het is niet voor niets dat een hypermodern technologiebedrijf/ instituut als Astron, dat uitvoering geeft aan het Lofar project, juist hier zijn thuisbasis heeft. Een natuurlijke omgeving is een basis voor talrijke innovaties in een duurzame economie. Innovaties zowel op het vlak van moderne technologie als juist op het vlak van duurzame landbouw.

Westerveld staat met een dergelijk verhaal voor kwaliteit en vernieuwing ten dienste van haar eigen bevolking, ondernemers en bezoekers. Door dit elke dag samen te ervaren, waar te maken en bij keuzes centraal te stellen, ontwikkelt de gemeente als geheel in deze richting. Ondernemers plukken hier de vruchten van, stralen dit uit en hebben zo ook weer aantrekkingskracht naar de passende doelgroep. De belangrijkste opgave ligt hiermee in het gezamenlijk voltooien van het verhaal. De komende tijd zal actief worden ingezet op hoe uiteindelijk gezamenlijk ambassadeurschap bereikt kan worden.

3

Beleid: de vliegwiel functie

Noodzaak voor economisch beleid

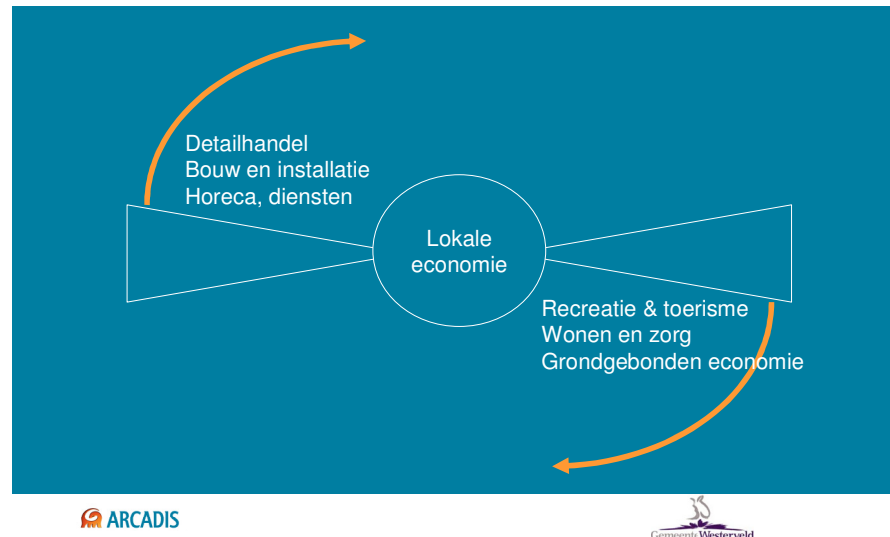
Zo'n ambitie van kwaliteit en vernieuwing met een stimulerende rol vanuit de gemeente daarin vereist een sterk en samenhangend economisch beleid. De gemeente Westerveld heeft daarnaast enkele specifieke argumenten die dit nog belangrijker maken:

- Door de kleinschaligheid van de lokale economie is deze kwetsbaar. Beperkte teruggang in bevolkingsomvang of aantallen bezoekers, zet voorzieningen en bedrijven direct onder druk. Er is dus weinig marge om later alsnog beleid aan te passen.
- Het waardevolle landschap van Westerveld, de unieke drager waar iedereen het wel over eens is, is tegelijkertijd belemmerend voor verschillende soorten bedrijfsvoering en uitbreidingsmogelijkheden.
- De resultaten van het tevredenheidsonderzoek onder ondernemers (MKB-onderzoek 2007) in Drenthe, waarin Westerveld de onderste positie op de ranglijst inneemt. Ook in de ondernemersbijeenkomsten werd duidelijk dat er veel negatieve ervaringen met de gemeente zijn uit het verleden. Wel heeft men goede hoop dat dit de komende jaren sterk verbetert; de verwachtingen zijn hoog.
- De gemeentelijke organisatie is beperkt van omvang en is pas sinds 2 jaar weer actiever gericht op de lokale economie. Om verwachtingen waar te maken vraagt dit grote inspanningen en duidelijkheid over waar men voor staat.

Om economisch beleid goed vorm te geven, kiest Westerveld voor die speerpunten die van grote waarde zijn voor andere sectoren in de gemeente en passen binnen het beeld van een vernieuwende kwaliteitsgemeente.

Economisch beleid heeft een vliegwiel functie: door een slinger te geven, komt de hele lokale economie in beweging. Nu is de situatie niet zo dramatisch dat de lokale economie stil zou liggen. Wel is er een noodzaak om heel gericht het beleid te focussen op een aantal speerpunten die ook in de toekomst de lokale economie in beweging houden.

Principe: vliegwiel functie

Daarnaast zet de gemeente in op een aantal generieke maatregelen om de lokale economie te stimuleren. In feite gaat het daarbij om de 'smeerolie' om het vliegwiel soepel draaiend te houden, het algemeen economisch beleid.

Zowel de speerpunten, de selectie daarvan als het algemeen beleid zijn hierna uitgewerkt.

Selectie van speerpunten

In 2008 is onderzoek uitgevoerd naar de economische situatie van Westerveld, naar relevante trends, ontwikkelingen en wensen. Dit is samengevat in een startnotitie die door de gemeenteraad is vastgesteld op 25 september 2008. Deze startnotitie gaf vanuit het onderzoek 5 mogelijke pijlers aan die waardevol zijn om verder te verkennen in het opstellen van de visie. De pijlers waren:

- Recreatie en toerisme
- Zorg
- Wonen
- Landbouw
- Kennis en innovatie

Deze pijlers zijn toegelicht en besproken op de startbijeenkomst, 4 februari 2009. Met behulp van stemkastjes hebben de ruim 200 aanwezige ondernemers hun voorkeuren aangegeven en in de discussie vragen gesteld en toelichting gegeven. Samengevat werd onderstreept:

1. dat economisch beleid zich niet moet beperken tot enkele sectoren, maar voor een deel algemene maatregelen moet kennen (zie algemeen economisch beleid);
2. dat een selectie van speerpunten goed is als dit een breder maatschappelijk belang dient en bijdraagt aan de versterking van andere sectoren;
3. dat de 5 pijlers grotendeels herkenbaar zijn maar nog wel wat aanscherping/clustering vragen, en dat kennis en innovatie niet een aparte pijler is maar in alle sectoren voorkomt en gestimuleerd moet worden;

4. dat het MKB niet als zodanig herkend werd in de pijlers, maar wel van zeer groot belang is in Westerveld; beleid en speerpunten moeten dus daar op afgestemd zijn.

Met deze conclusies zijn 3 vervolgbijeenkomsten georganiseerd waarin dit is uitgewerkt. In de bijlage zijn de resultaten van deze bijeenkomsten opgenomen. Het eerdere onderzoek en de verwerking van de resultaten van de ondernemersbijeenkomsten heeft geresulteerd in 3 speerpunten van economisch beleid en dus als belangrijke en herkenbare aanjagers voor de vliegwielfunctie:

- recreatie en toerisme: onmiskenbaar een belangrijke en herkenbare pijler
- wonen en zorg: geclusterd omdat deze functies en voorzieningen sterk aan elkaar zijn gerelateerd
- grondgebonden economie, waarin landbouw een belangrijke factor is maar ook andere functies gebruik maken van en vorm geven aan het landschap: bedrijventerreinen en natuurgebieden.

Het belang van deze speerpunten is gewaardeerd vanuit de economische waardeketen: het principe dat een functie waarde toevoegt aan andere functies en voorzieningen. Zo is de waarde van recreatie en toerisme groter dan alleen de omzet op campings, hotels en horeca. Bezoekers zijn ook aanjager voor aanvullende diensten, bouw en onderhoud, etc. En het maakt ook verschil wat voor type bezoeker wordt aangetrokken, hoe lang deze blijft en hoeveel deze besteedt. Daar zit dan ook weer de samenhang met de visie die gericht is op kwaliteit en vernieuwing: een hoogwaardig product levert meer geld op.

Kortom: de waardeketen van hoogwaardig toerisme is veel groter en langer dan die van bezoekers die voor dagtochtjes naar Westerveld komen. Het economisch beleid in de speerpunten is er op gericht de waardeketen te maximaliseren. Westerveld heeft ruim 1500 (overwegend kleine) ondernemingen; het kan dus niet gaan om individuele stimulering maar het beleid is er op gericht dat deze bedrijven met elkaar het maximale uit de kansen in de lokale economie halen.

In onderstaande tabel is aangegeven welke functies en soorten bedrijven zoal baat hebben bij een stimulerend beleid op de 3 speerpunten. In hoofdstuk 4 zijn de speerpunten verder uitgewerkt.

Speerpunten	Is goed voor:
Recreatie en toerisme	campings, hotels, bungalowparken, musea/attracties, horeca, detailhandel, diensten, bouw en installatie, groenvoorziening, infrastructuur en openbare ruimte, uitstraling/bekendheid
Wonen en zorg	Woningbouw en -verbouw, installatie, zorginstellingen, seniorenvoorzieningen, diensten, detailhandel, groenvoorziening, infrastructuur en openbare ruimte
Grondgebonden economie (landbouw, terreinbeheerders, bedrijventerreinen)	Landbouw, kleinere lokale bedrijven, kwaliteit landschap en dus ook voor toerisme en wonen, kennisbedrijven ('de groene economie')

Algemeen economisch beleid

Naast stimulering van de speerpunten zet de gemeente in om een aantal basiszaken goed en efficiënt te organiseren. Elke ondernemer heeft op tal van terreinen met wet- en regelgeving te maken, en daarmee ook regelmatig met de gemeente. Daarbij blijkt dat de werkprocessen en cultuur binnen de gemeente en binnen ondernemingen vaak enorm van elkaar verschillen. Wederzijdse onbekendheid hiermee frusteert.

De gemeente Westerveld geeft het algemeen economisch beleid vorm door:

- Vroegtijdige afstemming binnen de gemeentelijke organisatie van alle onderwerpen m.b.t. ondernemingen; dit kan in de vorm van een bedrijventeam waarin ambtenaren uit de relevante taakvelden onderling afstemmen. Per taakveld is iemand eerst verantwoordelijke voor alle ondernemingszaken. Doel is tot een eenduidige en efficiënte samenwerking met ondernemers te komen, waarbij de functie van bedrijvencontactfunctionaris (of accountmanager) een spilfunctie wordt, zowel in duidelijke communicatie met ondernemers als in het tijdig in beeld hebben van wensen en verwachtingen (bijv. uitbreiding, verplaatsing, etc.). Bestuurlijke betrokkenheid hierbij is van groot belang om vertrouwen te winnen en behouden bij ondernemers.
- Cultuurverandering in de organisatie, waarbij de vragen van ondernemers centraal staan in plaats van de procedures. Niet dat procedures niet belangrijk zijn, maar ze worden gevolgd vanuit de totaalvraag van de ondernemers. Deze verandering vraagt primair bewustwording; hiervoor zal training worden georganiseerd. Dit principe zal ook leidend zijn in de organisatie en werkwijze van bestuur en management.
- Afstemming tussen de verschillende beleidsterreinen en relevante verordeningen. Conflicterende doelstellingen worden geïnventariseerd en beleid wordt hierop aangepast.
- Verbetering van de informatievoorziening via het digitale bedrijvenloket: het helder en toegankelijk aangeven van mogelijkheden, procedures, etc. maar ook prioriteiten in het economisch beleid vanuit de gemeente.
- Nauwe bestuurlijke betrokkenheid bij het economisch beleid en uitvoering, waarbij de rollen van de collegeleden duidelijk zijn vastgelegd en informatieuitwisseling over ondernemingszaken structureel wordt geagendeerd. Bestuurders hebben regelmatig rechtstreeks contact met ondernemers waarbij zij snel moeten kunnen handelen; volledige transparantie (intern en extern) is uitgangspunt.
- Uitbreiding van de ambtelijke formatie op het terrein van lokale economie.

Van ondernemers wordt verwacht, en dat zal ook nadrukkelijk uitgangspunt zijn in de overlegsituaties tussen gemeente en ondernemers, dat zij hun eigen verantwoordelijkheid nemen om hun ondernemingszaken goed op orde te hebben voorafgaand aan aanvragen/verzoeken aan de gemeente. Een gemeente waar kwaliteit voorop staat, vraagt ook kwaliteit in ondernemen.

4 Stimulering economische pijlers

4.1

RECREATIE EN TOERISME

Deze van oudsher belangrijke economische pijler kampt met een teruglopend aantal overnachtingen, weinig attracties en matige horecafaciliteiten. De fiets- en wandelmogelijkheden staan hoog aangeschreven (zie startnotitie). Naar de toekomst toe is een versterking in deze sector noodzakelijk, als basis voor een vitale lokale economie. Belangrijke doelstellingen op dit vlak zijn:

- een toename van de toeristisch recreatieve bestedingen, zowel door een toename van de bestedingen per persoon als door een groter aantal personen naar de gemeente te trekken.
- Het verhogen van het kwaliteitsniveau van het aanbod in de gemeente Westerveld om zo duidelijker doelgroepen aan de gemeente te binden die passen bij het hoge kwaliteitsniveau van de omgeving

Mogelijkheden voor stimulering zijn uitgewerkt in een drietal richtingen. In de bijlage is de uitwerking van talrijke ideeën opgenomen, zoals in de ondernemersbijeenkomsten besproken. Dit hoofdstuk richt zich met name op de belangrijkste stimuleringsmogelijkheden vanuit de gemeente Westerveld.

4.1.1

RICHTING I: VERGROTEN KWALITATIEF AANBOD VOORZIENINGEN

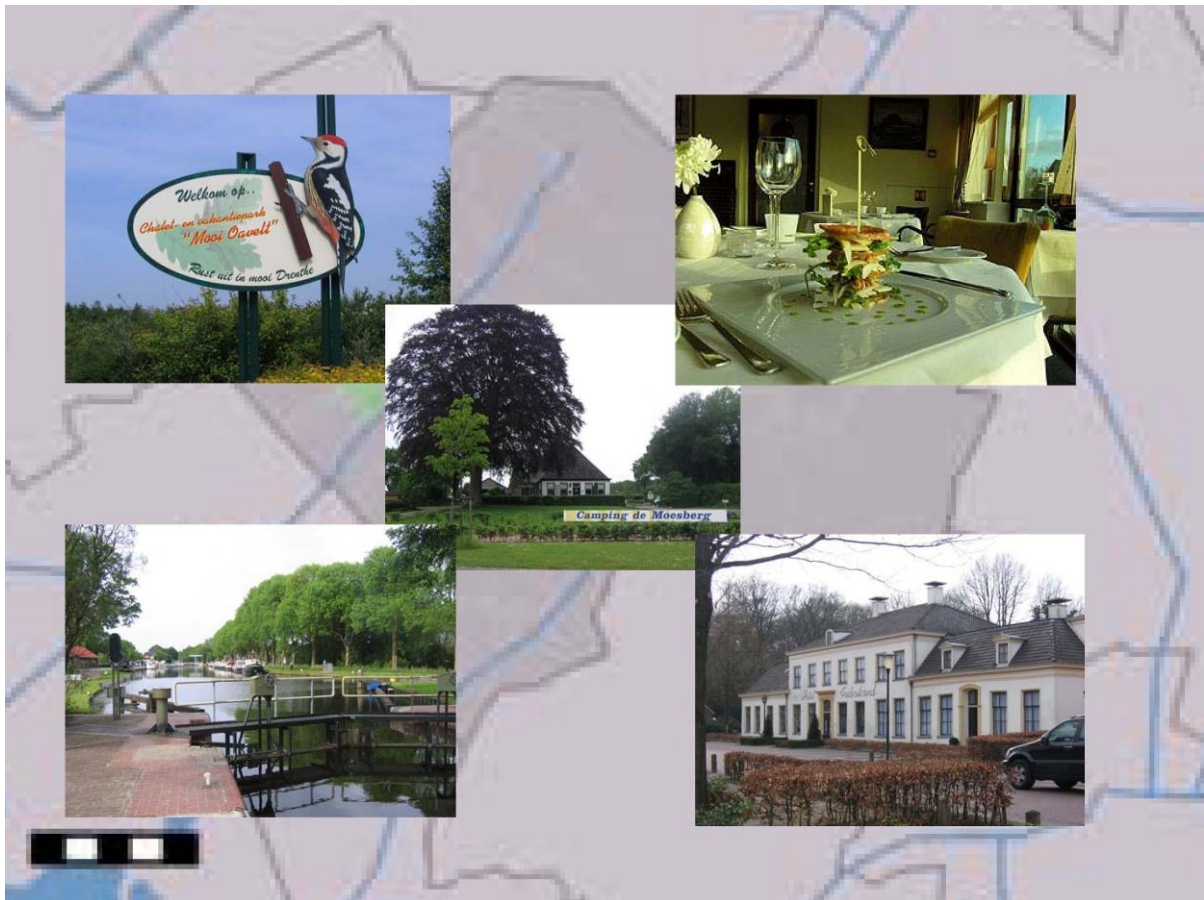
Belang:

Het aanbod en de kwaliteit van voorzieningen moet omhoog om bezoekers langer aan de gemeente te binden, het bestedingsniveau te verhogen en de uitstraling en doelgroep in lijn te laten zijn met de kwaliteiten van het gebied.

Mogelijkheden vanuit de gemeente zijn:

- Versterken marketing beleid (regio marketing): wat wil je uitstralen, wie wil je bereiken, welke kanalen benut je hiervoor en betrek ook bewoners en ondernemers als ambassadeurs. Een en ander in lijn met de reeds bestaande campagnes van bijvoorbeeld Marketing Drenthe. Aanvullend onderzoek naar specifieke doelgroepen en de mogelijkheden voor Westerveld is hier onderdeel van.
- Gerichte acquisitie van bepaalde activiteiten en/of ondernemers, zoals dagattracties, een wellnesscentrum, bezinningscentrum en hoogwaardige restaurants. De ontwikkelingen rond de Havelterberg, een belangrijk project vanuit de gemeente voor de komende jaren, vormen een goed aanknopingspunt hiervoor.
- Faciliteren van nieuwe initiatieven of samenwerkingsverbanden: de opstartfase hiervan is vaak riskant en lastig te organiseren vanuit één onderneming.
 - Het instellen van een soort innovatiefonds of garantiefonds (bijv. vanuit de inkomsten toeristenbelasting) werkt drempelverlagend door risico's te verlagen.
 - De aanstelling van een "aanjager" helpt om initiatieven van de grond te krijgen die zelfstandig niet snel lukken.

Tegenover deze inzet vanuit de gemeente wordt van ondernemers verwacht maximaal in te zetten op het verhogen van het kwaliteitsniveau van hun accommodaties, activiteiten en onderlinge samenwerking.

4.1.2

RICHTING 2: VERBINDEN DORPEN, LANDSCHAP, NATUUR EN REGIO

Belang:

Door meer samenhang te brengen in het aanbod van routes en arrangementen, tussen de twee nationale parken (een unicum!), dorpskernen, het buitengebied en zeker ook omliggende gemeenten (m.n. Steenwijkerland), blijven bezoekers langer in het gebied, gaan bestedingen omhoog, komen ook bezoekers vanuit de Kop van Overijssel naar Westerveld en verspreidt de toeristische druk zich over een ruimer gebied.

Mogelijkheden vanuit de gemeente zijn:

- Het (in samenwerking met partners) uitbreiden van fiets- en wandelroutes. Daarbij gaat het maar in beperkte mate om fysieke voorzieningen, maar vooral om themaroutes (bijv. met behulp van abelsysteem, of andere informatiemogelijkheden) en slimme combinaties van start/eindpunten en knooppunten. Op dit soort punten worden (horeca)voorzieningen gestimuleerd. Dit beperkt de druk in kwetsbare gebieden en komt de vitaliteit van dorpskernen ten goede.
- Regionale samenwerking versterken: deze is tot op heden met name gericht op Drenthe. Qua ligging en complementariteit is echter ook de Kop van Overijssel zeer interessant. Ook daar is de toeristische sector van groot belang, maar met name gericht op het waterlandschap. Door zowel waar nodig fysieke verbindingen te realiseren als routes en arrangementen te organiseren/stimuleren, wordt als regio een completer en afwisselender aanbod gerealiseerd.
- Het initiëren en faciliteren van verbindingen/samenwerking tussen lokale ondernemers en initiatiefnemers (onderdeel van de aanjaagfunctie, zoals bij de eerste richting genoemd). Ook tijdens de ondernemersbijeenkomsten werd duidelijk dat er weinig onderlinge samenwerking is en dat meer uitwisseling tal van kansen biedt op nieuwe initiatieven. Bestaande ondernemersverenigingen zijn met name gericht op detailhandel. In de toeristische sector bestaan weinig actieve overlegvormen. De gemeente zal het voortouw nemen om ondernemers in deze sector goed te verbinden en overlegvormen/een platform opzetten. Door te starten met een aantal bijeenkomsten wordt duidelijk wat het gewenste vervolg moet zijn (een gezamenlijk platform, vereniging of het aanstellen van een "aanjager"). Het initiatief voor de ondernemersbijeenkomsten in het kader van deze visie lokale economie werd bijzonder gewaardeerd en leverde direct al vervolgstappen op.

Ook hier geldt dat ondernemers hun eigen verantwoordelijkheid hebben en houden. Voorwaarde voor de inzet van de gemeente is dat ook de ondernemers zich actief inzetten en nieuwe initiatieven ontplooiën, zoals het aanbieden van arrangementen en andere toeristische producten.

4.1.3

RICHTING 3: EVENEMENTEN

Belang:

Evenementen zijn van belang omdat zij grote(re) aantallen bezoekers naar de gemeente trekken maar ook omdat zij in brede kring publiciteit genereren en daarmee mede het imago van de gemeente bepalen. Daarmee zijn evenementen een belangrijk vehikel in het economisch beleid. Gemeentelijke betrokkenheid is van belang om een veelheid van kleine initiatieven te stroomlijnen en zo nodig te faciliteren, zodat uitstraling en mate van succes verbeteren. Zo kunnen ondernemersbelangen en gemeentebelangen gezamenlijk gediend worden.

Mogelijkheden vanuit de gemeente zijn:

- Het organiseren en faciliteren van een “werkgroep evenementen”, waarin ideeën, etc. worden ingebracht en op elkaar afgestemd. Belangrijk in zo’n werkgroep is de keuze voor thema’s en speerpunten maar ook zaken als organisatie, logistiek en communicatie. De Shakespeare-spelen zijn bijvoorbeeld al decennialang een begrip en vormen een basis voor extra activiteiten. Evenementen moeten mede gezien worden in de mogelijkheden voor spin-off (wat voegen zij toe in de waardeketen).
- Het invulling geven van het begrip “ambassadeurschap”. Ondernemers en anderen die iets organiseren zijn een belangrijk visitekaartje van de gemeente. De gemeente zet in op het (onderling) bekend zijn van activiteiten, ondersteuning en informatievoorziening waar nodig. De gemeente geeft prioriteit aan activiteiten en bedrijven die aansluiten bij de visie uit hoofdstuk 2. Dat kan vertaald worden naar actieve inzet op bepaalde thema’s die passen bij de identiteit van de gemeente.
- Specifieke aandacht voor mogelijkheden en eisen om grootschalige of meerdaagse evenementen te organiseren en dit bijvoorbeeld meenemen in de ontwikkeling van Havelterberg.

Van ondernemers wordt verwacht actief te communiceren over evenementen en grotere externe bijeenkomsten. Ook moeten zij het initiatief nemen voor het opzetten van aanvullende arrangementen, etc.

Rond “Westerveld culturele gemeente” hadden meer activiteiten ontplooid kunnen worden. Dit valt niet geheel aan de ondernemers te wijten, maar thema’s als deze bieden wel kansen en redenen om in de toekomst actiever op in te spelen en samenwerking met de gemeente te zoeken.

Schaapscheerdersfeest
zaterdag 14 juli van 13.00 tot 16.30 uur

U gaat toch ook naar het groot schaapscheerdersfeest bij de schaapskool aan de Holtingerweg in Uffelte?

www.holtingerweg.beaapke@beter.nl

Westerveld Culturele gemeente
Provincie Drenthe 2009

- 2 t/m 22 mei Nieuwe tekens op Oude Grond, diverse locaties
- 13 juni literair festival Zomerzinnen in Dwingeloo
- 15 juni t/m 20 juni int. Jeugdshakespearefestival in Diever

Voor meer informatie: www.culturelegemeentewesterveld.nl

4.2

WONEN EN ZORG

Westerveld is een zeer aantrekkelijke woongemeente voor wie van rust en ruimte houdt, terwijl de ligging op het knooppunt tussen Zwolle en de as naar het oosten en noorden economisch aantrekkelijk is. Daarom is ook in de startnotitie de woonfunctie als een economische pijler benoemd.

Daarnaast is vastgesteld dat de zorgsector groot is in Westerveld, zowel met een specialistische instelling als Boschoord, maar ook met een groot aantal zorgboerderijen en aanvullende diensten.

Deze uitgangssituatie, gekoppeld aan de constatering uit de recent opgestelde woonvisie over de vergrijzende bevolking (met toenemende zorgbehoefte) en verwachte krimp, heeft geleid tot een speerpunt wonen en zorg in deze visie.

Deze nota herhaalt niet wat in de woonvisie is gesteld. Wel valt er vanuit economisch perspectief een aanvulling op te maken:

- De zorgsector is ook voor de toekomst van belang. De clustering van goede voorzieningen (incl. alle soorten aanpalende diensten) is kansrijk door de omvang en versterkt daarmee ook de aantrekkelijkheid van bepaalde dorpskernen voor ouderen met een toekomstige zorgbehoefte. Vanuit economisch beleid heeft de gemeente een extra reden en mogelijkheid aan te sturen op de clustering van voorzieningen in bepaalde kernen, het aantrekken van aanvullende diensten en het faciliteren van werkgevers en personeel door afspraken over openbaar vervoer voorzieningen. Ontwikkelprojecten (zoals Belvédère) moeten niet als losstaand privaat initiatief worden gezien, maar zijn belangrijke schakels in verdere clustering, waarbij de gemeente bijv. haar Ruimtelijke Ordening - instrumentarium kan inzetten. Voor Residence Frederiksoord is bijvoorbeeld een economische rendementsberekening gemaakt waardoor het bredere belang van dit soort projecten zichtbaar is (zie bijlage). De gemeente kan in de toekomst bij meer projecten een vorm van maatschappelijke kosten baten analyse laten uitvoeren.
- De woonvisie richt zich sterk op mogelijkheden voor de huidige bevolking. Vanuit economisch perspectief is het ook interessant om nieuwe bewoners aan te trekken. Hoewel al te grote ambities daarin niet reëel zijn, is een sterk zorgcluster aantrekkelijk voor "60+ers" van buiten. Voor werkenden is de afstand tot Zwolle, Meppel, Steenwijk, Hoogeveen, Emmen en Assen goed bereikbaar, zodat Westerveld ook als hoogwaardige woongemeente geprofileerd kan worden. In aansluiting op het eerder genoemde belang om "regio marketing" op te zetten, moet deze doelgroep hierin worden meegenomen.
- Aangezien het college van de gemeente Westerveld 'wonen en recreëren tot speerpunten van beleid heeft benoemd, is het goed om in gesprek te gaan met Marketing Drenthe. Deze organisatie draagt zorg voor provinciale promotie op de gebieden wonen, werken en recreëren. Westerveld kan zich met 2 van deze 3 onderwerpen goed profileren.

Van ondernemers in de zorg wordt een actieve houding verwacht om plannen tijdig te delen zodat gezamenlijk tot goede uitwerking, locatiekeuzes en andere voorzieningen kan worden gekomen. Westerveld als woongemeente met de bijbehorende zorgcomponent, is een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

4.3

GRONDGEBONDEN ECONOMIE

De kwaliteit van het landschap is een belangrijke drager voor de lokale economie. Daarom is economisch beleid in deze gemeente nauw verbonden met grond- en ruimtelijk ordeningsbeleid.

Voor drie belangrijke gebruikersgroepen van het grondoppervlak in Westerveld, buiten de eerder genoemde pijlers, is daarom een aantal mogelijkheden aangegeven:

- Landbouw
- bedrijventerreinen
- natuur en landschap

4.3.1

GEZONDE EN PASSENDE LANDBOUW

Belang:

De landbouw is nog altijd een belangrijke werkgever in de gemeente, moet dat ook blijven, en is zeer bepalend voor het landschap. Daarmee is deze sector ook van belang voor de toeristische en woonmogelijkheden. Daarom is het belangrijk voor Westerveld een gezonde en passende landbouwsector na te streven.

Mogelijkheden:

- Schaalvergroting blijft waarschijnlijk een doorgaande ontwikkeling in de landbouw. Voor het behoud van het landschap en ter voorkoming van ongewenste effecten, moet de gemeente eisen stellen aan de grondgebondenheid van bedrijven om zo de extensieve veehouderij te behouden. Ook bij de locatiekeuze van grote stallen moet men duidelijk de regie nemen om daarmee nadelige effecten te voorkomen en ontsluiting goed te regelen. Het betreft hier uitvoering van bestaand beleid.
- Daar waar initiatiefnemers zijn voor productie en verkoop van regionale producten zal de gemeente stimuleren en faciliteren binnen haar mogelijkheden als vergunningen, locatie, maar ook "branding".
- Voor de toeristische sector is in sommige gevallen medegebruik van landbouwgronden gewenst (denk aan het Engelse public footpath systeem). Wensen en mogelijkheden worden hiertoe op elkaar worden afgestemd.
- Vrijkomende agrarische bebouwing moet goed worden ingepast in het woonbeleid. Daarnaast biedt deze bebouwing een vestigingsmogelijkheid voor (veelal kleinschalige) dienstverleners met een aan huis gebonden bedrijf. Beleidsmatige afstemming is hiervoor noodzakelijk.
- Communicatie tussen agrarische ondernemers en gemeente is essentieel om tijdig ontwikkelingen en wensen van elkaar te kennen en op elkaar af te stemmen, maar ook om duidelijk te zijn in beleid en handhaving. Passend overleg vereist aandacht en zal naast de reguliere contacten ook extra inzet van de bedrijvencontactfunctionaris vragen.

4.3.2

BEDRIJVENTERREINEN

Belang:

Ondernemingen hebben in veel gevallen bedrijfsruimte nodig. Westerveld heeft een beperkt aantal kleine bedrijventerreinen en vrijwel geen uitbreidingsmogelijkheden. Voor veel ondernemers is het echter van belang ook in de toekomst passende ruimte te hebben; voor de gemeente is de aanwezigheid van gezonde lokale bedrijven ook belangrijk. Recent (medio 2008) behoeftenonderzoek geeft ook aan dat van de 500 geïnterviewde ondernemers er 156 binnen 5 jaar willen uitbreiden, waarvan er 36 zouden passen op een bedrijventerrein. Daarnaast is het voor zowel ondernemers als gemeente belangrijk dat bedrijventerreinen een passend kwaliteitsniveau hebben, de terreinen het landschap minimaal aantasten en de ontsluiting goed is. Daarbij hoort ook een keuze welke bedrijvigheid op bedrijventerreinen of juist in dorpskernen thuis hoort.

Mogelijkheden:

- Duidelijk grenzen stellen aan grootschalige bedrijvigheid: daar is geen plaats voor in deze gemeente. De gemeente faciliteert in voorkomende gevallen om tot goede afspraken met gemeenten als Meppel, Steenwijk, Beilen of Hoogeveen te komen.
- Kleinschalige uitbreiding is in de toekomst mogelijk bij Dwingeloo en eventueel Havelte, gericht op lokale bedrijven die thuis horen in de economie van Westerveld waarbij strikt wordt gekeken of plaatsing past binnen de speerpunten van het beleid. Dit vraagt maatwerk en afstemming van verschillende soorten (soms conflicterend) beleid.
- In alle gevallen (zowel in de kernen als op bedrijventerreinen) moet parkeren en ontsluiting onderdeel zijn van de aanpak.
- Bedrijventerreinen zijn bestemd voor bedrijfsruimte en niet voor woningen. Bij mogelijke uitbreiding van de bestaande bedrijventerreinen is dit het uitgangspunt. Bij revitalisering van terreinen kan verplaatsing van bestaande woningen onderzocht worden.
- Sturing op kwaliteitsverbetering en zo nodig revitalisering van bestaande bedrijventerreinen. Daarbij is het per situatie de vraag of sommige bedrijven toch niet beter een plaats in een dorpskern kunnen hebben en andere bedrijven meer geclusterd kunnen worden. In sommige gevallen is een snelle aanpak zeer gewenst (bijvoorbeeld in Nijensleek), waarbij de gemeente versnelling nastreeft door de regiefunctie op zich te nemen.
- Naast plaatsing op bedrijventerreinen of dorpskernen, geeft de gemeente ook ruimte aan specifieke kennisbedrijven die juist de ruimte van het landschap als basis benutten.

4.3.3

NATUUR EN LANDSCHAP

Belang:

Deze belangrijke dragers (zowel 2 nationale parken als het omringende landschap) zijn essentieel. Behoudzucht wil, mede door regelgeving, echter ook doorslaan in tegengestelde belangen en daarmee juist de economische vitaliteit voor de toekomst schaden. De opgave is om de kwaliteiten te behouden door juist gericht te ontwikkelen. Alleen dan vormt natuur en landschap onderdeel van de 'groene economie' zoals die ook in de startnotitie als kans is benoemd.

Mogelijkheden:

- Sturing op de samenhang tussen nationale parken (natuur) en overige agrarische en bosgronden (landschap), bijv. door spreiding van routes.
- Duidelijk zijn in de bebouwingsmogelijkheden en onmogelijkheden, alsmede eisen stellen ten aanzien van landschappelijke inpassing.
- Instellen van een fonds voor bijv. groene en blauwe diensten, waardoor ook anderen dan de terreinbeheerders een financiële prikkel hebben voor goed onderhoud van het landschap.
- Nieuwe kansrijke sectoren beter inpassen in het landschap, bijv. de hippische sector. Deze is intussen substantieel in omvang en wordt nog wel eens als negatief gezien. Duidelijke inpassing en zonodig clustering kan juist helpen dit onderdeel van het landschap te laten zijn.
- Kennisintensieve bedrijven, belangrijk in de profilering van de gemeente, die nu weinig verbinding met de gemeente hebben, nadrukkelijker betrekken bij hun plaats in de gemeente. Zij passen in het groene landschap en moeten juist daarmee een ambassadeursfunctie vervullen.
- Actief inzetten op verduurzaming, bijvoorbeeld door lokale energiebronnen (zoals gemeentelijk snoeiafval) te benutten voor verwarming van openbare gebouwen.

5 Bijlagen

ONDERNEMERSBIJEENKOMSTEN

Als onderdeel van het proces van totstandkoming van deze beleidsnota zijn verschillende bijeenkomsten georganiseerd:

de startbijeenkomst op 4 februari 2009 te Overcinge in Havelte, waarbij ruim 200 ondernemers aanwezig waren

twee sessies waarbij in een kleiner verband één speerpunt verder werd uitgewerkt in de vorm van een interactief werkatelier. Rond het speerpunt “wonen en zorg” is besloten af te zien van een aparte sessie, aangezien met een groot aantal relevante partijen in dezelfde periode is gesproken in het kader van de nieuwe woonvisie.

Één sessie (“nieuwe ambassadeurs”) met een zeer diverse groep ondernemers om mogelijk nieuwe of aanvullende inzichten door de speerpunten heen te formuleren.

In deze bijlage zijn de hoofduitkomsten uit deze bijeenkomsten vastgelegd met als doel tal van ideeën die te concreet waren om in de beleidsnota op te nemen, beschikbaar te hebben voor uitvoeringsinitiatieven.

5.1

VERSLAG STARTBIJEENKOMST

De startbijeenkomst had als doel:

de resultaten van de vorige fase, met de startnotitie als eindproduct, toe te lichten aan de ondernemers;

hun eerste reacties en suggesties te verzamelen voor deze fase;

betrokkenheid te creëren bij het proces;

enthousiasme voor de lokale economie te kweken.

De opzet van het programma was een mix van toelichting en discussie rond de startnotitie en enkele voorbeelden van ondernemers.

De zeer grote opkomst van ruim 200 ondernemers onderstreept de waardering voor dit initiatief en toont een grote mate van betrokkenheid.

Deel 1 (alles rond startnotitie en beleidsproces) is ingeleid door ARCADIS waarna met behulp van stellingen en stemkastjes meningen zijn gepeild en een eerste discussie is los

gemaakt. De bijeenkomst is door velen positief ervaren; tegelijkertijd zijn er wel de nodige kritische geluiden uit de zaal naar voren gebracht, samengevat in de volgende punten:

De herkenbaarheid van lokaal belangrijke sectoren als detailhandel en installatiebranche is onvoldoende in de toelichting.

Het is onvoldoende duidelijk in de toelichting wat het belang van het MKB is.

Er is vanuit het verleden weinig vertrouwen in een structureel vervolg van deze bijeenkomst en men vraagt zich hoe dit geborgd wordt. Wel is er hoop dat door de wijzigingen in de gemeente (bestuurlijk en ambtelijk) dit wordt opgepakt.

In het proces van de totstandkoming van deze beleidsnota is nadrukkelijk rekening gehouden met deze opmerkingen.

Uit de resultaten van de stemsessie inclusief de onderliggende data kan het volgende worden opgemerkt:

de pijlers zijn herkenbaar (78%)

er is wel verschil tussen waar mensen kansen zien en waar ze prioriteit aan zouden geven; met name voor de pijler zorg en senioren verschilt dit: 11 mensen geven prioriteit, 21 mensen zien daar de meeste kansen voor de landbouw (8 prior/5 kans), voor recreatie en toerisme (42 prior / 37 kans), voor kennis en innovatie (25 prior / 27 kans) en wonen (14 prior/9 kans) is dit eerder andersom

van de aanwezige landbouwers vindt 50% dat er in andere pijlers meer kansen liggen; ook geldt dit voor de aanwezigen uit de woonpijler

alom is men het erover eens dat starters en 40+ de focus moeten hebben bij woonbeleid; is ook de mening van de mensen uit de sector

aandachtspunten voor de zorg en senioren zijn behoorlijk verdeeld; wel valt op dat de mensen uit de sector zelf het vervoer de hoogste prioriteit geven, snel gevolgd door het clusteren van diensten

de groep als geheel gaf duidelijk voorkeur aan relatie landbouw en recreatie/landschap; de recreatieondernemers gaven ca. 90% voorkeur hieraan, de landbouwers slechts 15% (die gaan voor schaalvergroting 30%, energie 30% en streekproducten 25%)

bij recreatie en toerisme vinden zowel de groep als de recreatieondernemers dat kwaliteit en nieuwe concepten de aandacht verdienen

de mening over wie pakt welke rol op, was duidelijk:

	gemeente	ondernemers
Marketing	28%	72%
Clustering	38%	62%
Nieuwe initiatieven	7%	93%
Levendigheid dorpen	51%	49%
(regionale) samenwerking	68%	68%

Tijdens de startbijeenkomst is duidelijk geworden dat er wel het een en ander is losgemaakt en dat er de komende tijd veel gevraagd zal worden van de gemeente.

5.2 DEELSESSIES

De 3 deelsessies hadden elk een vergelijkbare opzet. In een avondprogramma van 20-22 uur werd, na een korte introductie van de reeds beschikbare inzichten rond het thema, aan 4 tafels gediscussieerd om ideeën toe te voegen, aan te scherpen, concretiseren, etc. Dit werd vervolgens plenair ingebracht.

Onderstaand is niet een verslag per avond opgenomen maar zijn de belangrijkste resultaten zoveel mogelijk in de structuur van de beleidsnota vastgelegd. De resultaten zijn ook mede bepalend geweest voor de uiteindelijk gekozen structuur.

5.2.1 DEELSESSIE RECREATIE EN TOERISME

Richting 1: vergroten kwalitatief aanbod voorzieningen

Slecht weer voorzieningen/dagattracties

Dagattracties voor alle generaties

Campinghouders kunnen creatiever worden in het informeren over/ arrangeren van mogelijkheden bij slecht weer. Slechtweer voorzieningen hoeven niet de eerste prioriteit zijn voor de gemeente Westerveld omdat er genoeg musea zijn in de bredere omtrek van de regio.

Wellnesscentrum / gezondheidscentrum: bijv. zwembad ombouwen tot kuuroord/luxer centrum. Dit trekt nieuw publiek aan in hoger segment; is ook extra voorziening voor bestaande doelgroepen.

Bezinningscentrum/conferentiemogelijkheden: seizoenafhankelijke voorziening die prima past in en bij de natuurlijke omgeving/profiel van de gemeente

Focus op thema's om zo herkenbaar profiel en belangstelling te kweken; ook verbindingen leggen met verschillende recreatie ondernemers: bijv. cultuurhistorie (kolonie-verleden, hunebedden, etc.) of regionale productarrangementen (bijv. de bessentuin met alles daarom heen).

Focus op doelgroepen, zowel met voorzieningen als met PR:

Voorbeeld: scholen uit Den Haag komen ieder jaar naar de gemeente Westerveld. Dit wordt al generaties lang gedaan (vanuit een vroeger testament/erfenis). Deze groep later opnieuw uitnodigen om met hun kinderen langs te komen.

Doelgroepvoorzieningen: bijv. specifieke campings (50+, gezinnen) en/of voorzieningen/activiteiten

Aantrekken hoogstaande restaurants: hiermee wordt het aanbod van restaurants verruimd en met name het profiel/bekendheid versterkt, aantrekkelijk in het hogere segment.

Richting 2: verbinden dorpen, landschap, natuur en regio

Het veranderen van de routing: wandelingen en fietstochten door/naar de natuurparken starten en eindigen in een dorp; betrek ook het landschap in de route. Hierdoor kan de variëteit en kwaliteit van routes worden vergroot, neemt de druk op kwetsbare plaatsen af, en kunnen horeca en detailhandel meer profiteren van veel bezoekers.

Themaroutes aanbieden: daar kun je (delen van) routes vaker fietsen/wandelen maar steeds andere dingen zien. Thema's moeten passen in profiel gemeente (hebben relatie met PR, evenementen, etc.); genoemde voorbeelden zijn o.a. cultuurhistorie, natuur, duisternis (Dark Walks: wandelen in het donker met uitleg over de sterrenhemel), slow walks met als thema de bessen route om te kunnen onthaasten, bewust te worden van de natuur en te kunnen eten. Routes kunnen ook afgestemd worden op doelgroepen (senioren, gezinnen, etc.).

In lijn met een thema innovatie zou je ook iets spectaculairs kunnen faciliteren: het eerste elektrische vliegtuig, waardoor je aansluit op het Lofar-project/sensor technologie. Hier kun je ook het planetron bij benutten.

Informatievoorziening over de gemeente beschikbaar stellen door middel van audioroutes (bijv. het abelsysteem), die tijdens een fiets of wandelroute toelichting geeft over thema, cultuurhistorie, landschap, etc. In aansluiting hierop moet ook de informatievoorziening verbeterd worden, zowel ter plekke met bijv. plattegronden als virtueel (websites, mobiele informatiediensten).

Ruimere openingstijden voor horeca waardoor bijvoorbeeld bezoekers na een shakespeare voorstelling nog even wat kunnen drinken.

Door samenwerking met andere gemeenten en ondernemers kunnen bijvoorbeeld arrangementen (tochten, etc) worden georganiseerd waardoor bezoekers van de ene gemeente ook in de andere gemeente komen. Bezoekers komen niet specifiek naar een gemeente maar naar een specifieke voorziening (camping, park, etc.), plaats of regio. Met name verdere samenwerking met Steenwijkerland wordt als kansrijk gezien, met mogelijkheden voor combi-routes of arrangementen (Giethoorn, Weerribben, Dwingelderveld, de Wolden).

Meer netwerk en afstemming arrangeren en/of iemand tot ambassadeur aanwijzen (zoals dat in Ommen wordt gedaan). Voorbeeld kan zijn om met elkaar als ondernemers en gemeente bedrijven in de gemeente te bezoeken om elkaars producten en ideeën beter te leren kennen waardoor samenwerken gemakkelijker gaat. Bij afstemming ook organisaties als Recreatieschap Drenthe, MKB, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en landbouw betrekken.

Richting 3: Evenementen

Evenementen worden vaak lokaal georganiseerd, vergen veel inspanning maar zijn wel belangrijk voor de bekendheid en uitstraling van de gemeente/het gebied. Daarom is er gezamenlijk belang en enthousiasme om meer aandacht te besteden aan evenementen en de efficiency ervan te vergroten. Belangrijk om duidelijk te kiezen voor thema's die passen bij de gemeente en van belang zijn voor een bredere groep ondernemers.

Een aantal evenementen bestaat al lang (zoals Shakespeare-spelen, paardenvierdaagse en fietsvierdaagse); waar mogelijk deze verder uitbouwen (bijv. Shakespeare voorstellingen voor jonge kinderen) en met name zoeken naar meer spin-off mogelijkheden.

Om nieuwe initiatieven van ondernemers een kans te bieden kan de gemeente een deel van de toeristenbelasting opbrengsten in een fonds investeren, waar ondernemers medezeggenschap over krijgen v.w.b. bestemming.

Om de evenementen te promoten zou er ingehaakt kunnen worden op de nieuwe marketing campagne van de provincie Drenthe

5.2.2

DEELSESSIE GRONDGEBONDEN ECONOMIE

Gezonde en passende landbouw

Schaalvergroting met behoud van extensieve veehouderij (grondgebondenheidseis, goede locatiekeuze voor grote stallen, goede ontsluiting)

Streekproducten, overige nevenactiviteiten gekoppeld aan het lokale karakter. De vraag naar streekproducten is gering maar het zorgt wel voor verbreding met andere sectoren waardoor er een samenwerking ontstaat. Bijvoorbeeld door het te koppelen aan dagarrangementen met andere ondernemers.

Recreatief medegebruik van gronden: het Engelse public footpath systeem wordt als voorbeeld genoemd.

Rood voor rood. Het hergebruik van de agrarische gebouwen. Als een agrariër het bedrijf beëindigt, kan een passende oplossing worden gezocht ter voorkoming van leegstand en verpaupering.

Wederzijdse communicatie tussen landbouwbedrijven en gemeente. Dit voorkomt onbegrip. Maak de verschillende belangen en toekomstwensen tijdig duidelijk, dan is handhaving ook acceptabel.

Bedrijventerreinen

De zeer beperkte hoeveelheid ruimte op bedrijventerreinen dwingt tot duidelijke keuzes t.a.v. vestigingseisen. Dit moet scherper dan in het verleden, waarbij er ook weer aandacht moet zijn voor bedrijven die eigenlijk beter in de dorpskern thuis horen of zo karakteristiek zijn voor het landschap dat ze in voormalige boerderijen kunnen.

Parkeren, zowel op bedrijventerreinen als bij bedrijven in de dorpskernen is een belangrijk aandachtspunt.

Ondernemers moeten zorg dragen voor de ruimtelijke kwaliteit van een bedrijventerrein. Dit komt bedrijf, terrein en gemeente ten goede. Hierover mogen strakkere afspraken worden gemaakt, ook over handhaving.

Natuur en landschap

De afwisseling van het landschap is de kracht van Westerveld. Daarom moeten de grenzen tussen natuur en landschap niet te strikt worden. Natuur wordt nu steeds vaker beperkend voor andere sectoren. Van het landschap is 20 procent natuur en 80 procent heeft dus andere bestemming. Probeer het gebruik van het landschap (bijv. voor recreatie) anders in te richten, focus meer op de 80 procent dan op de 20 procent natuur.

Landschappelijke inpassing faciliteren. Welke bestemming voor welk landschap. Niet meer gebouwen in het open gebied.

Wanneer je als gemeente keuzes maakt blijf daar dan ook achter staan. Wees duidelijk en kom met alternatieven. Het huidige beleid is soms te star waardoor juist goede kansen gemist worden.

Landschap in Westerveld is overwegend kleinschalig en verhoudt zich niet met de grootschaligheid van de landbouw. Nadenken over nieuwe constructies voor de landbouw en waar nodig keuzes maken. Landschappelijke inpassing bij boerderijen.

Ruimte bieden voor de hippische sector. Wel inpassing adviseren en handhaven, bijvoorbeeld door gebruik te maken van projecten rond paard en landschap. Mogelijk moet Westerveld zich hierin ook profileren.

Duurzame energie: landbouw is een belangrijke factor in nieuwe vormen van energievoorziening. De biomassacentrale in Cuijk werd als voorbeeld genoemd; zo iets is er nog niet in Noord-Nederland. Windmolens kunnen niet in de gemeente vanwege het beleid van de Provincie. Hoewel er niet één oplossing is, verdient dit onderwerp hoog op de agenda te blijven; het past bij het karakter van de gemeente.

5.2.3

DEELSESSIE NIEUWE AMBASSADEURS

- Ga uit van je sterkte en spring niet in op tijdelijke trends. Focus dus op de belangrijkste sector, het toerisme, maar dan wel vooral op het hogere segment. Kansen voor de gemeente Westerveld liggen in de aanwezigheid van drie natuurgebieden. Gebruik dit onderscheid met de Randstad en profileer op thema's als ruimte, vogelgezang, donker, stilte en de kleinschaligheid.
- Ga geen nieuwe ideeën bedenken maar ga juist samenwerken met de ideeën die er al zijn. Koester het oude en voeg daar het nieuwe aan toe, waardoor er een keten ontstaat van bedrijven die allemaal met elkaar samenwerken. Als suggestie werd gegeven meer te

doen met het grote aantal ateliers en fietsroutes, elektrische bussen, paardenkoetsen, culinaire arrangementen, etc. Zie elkaar niet als concurrent. Heb lef!

- Ga keuzes maken. Wat wil je uitstralen als gemeente. Je moet een sterk merk hebben als gemeente. De gemeente zou hier een coördinerende en informerende rol in kunnen spelen of organiseren. Iemand die de ondernemers helpt.
- Er is behoefte aan het faciliteren van ondernemers. Deze rol moet vanuit de gemeente komen. De gemeente laat kansen liggen. Er moet vanuit de gemeente een aanspraakpunt zijn die alle ins en outs weet van alle mogelijke subsidieregelingen.
- Er moet een ondernemersvereniging komen voor de hele gemeente Westerveld. Er zijn nu vier ondernemersverenigingen maar die behartigen alleen de belangen van de winkeliers. Een brede ondernemersvereniging moet een actievere rol hebben, ook in de uitvoering van het economisch beleid.
- De gemeente moet ondernemers die met een uitgelezen kans komen positiever benaderen, ze het gevoel geven dat ze persoonlijk benaderd worden. Een bedrijvencontact functionaris kan hier een belangrijke rol in vervullen.
- Aandacht is nodig voor het woonklimaat en het voorzieningenniveau in de kernen. Dit geldt o.a. voor dorpshuizen, detailhandel, horeca en recreatievoorzieningen. Benut het instrument van bestemmingsplannen optimaal.
- Geconcludeerd werd dat het belangrijk is een gemeenschappelijke visie in de vorm van een levend verhaal te hebben, dat in lijn is met de focus van je economisch beleid. Men was sterk geïnspireerd door de ervaring van de Lofar-tafel waarin dit met ondernemers samen is opgebouwd. Als je samen de koers voor ogen hebt, komen beleid en uitvoering veel makkelijker van de grond. Dit onderschrijft de piramide in hoofdstuk 1.

Conclusie na alle sessies:

Iedereen wil graag betrokken blijven bij het vervolg proces/stap. Juist de combinatie van ondernemers met raadsleden en ambtenaren werd zeer gewaardeerd.

5.3

LIJST VAN DEELNEMERS

5.3.1

DEELSESSIE RECREATIE EN TOERISME

Donderdag 9 april 2009

Organisatie	Naam
B&B de Nijenshof	Renee Dito
Wijngoed Havelte	Peter Pels
Recreatiecentrum Hesselte	Wiebe Bethlehem
De 4 eiken	Steef van Biljouw
St Toer. Promotie Westerveld/ camping de Bosrand	Toos van den Berg
St Toer. Promotie Westerveld/camping de moesberg	Annemarie Dijkstra
Bibliotheken ZW Drenthe	Anneke de Haas
Weldaad bessen	Auke Vonk
De Wapser Herberg	De heer J. Sietsma
Ike Air ballonvaarten	Ike Visser
Raadsfractie prog Westerveld/ Hoeve t Wed	Paul Wijers
NOM/ DBL	Gerard Lenstra
NOM/ DBL	Anja Rombout
	De heer van Noortwijk
Raadsfractie gemeentebelangen	Inge Wiarda
Raadsfractie gemeentebelangen	Jelle de Haas
Raadsfractie gemeentebelangen	Henri Das
Raadsfractie CDA	Dirk Bruins
Raadsfractie PVDA	Ton Spijkerman
Gemeente Westerveld	Else Deddens
Gemeente Westerveld	Kees van Hasselaar
Gemeente Westerveld	Tryntsje Slagman

5.3.2

DEELSESSIE GRONDGEBONDEN ECONOMIE

Maandag 20 april 2009

Organisatie	Naam
Agrarisch bedrijf	Vera de Jonge
Agrarisch bedrijf met kbdb	fam Wemmenhove- Brand
Staatsbosbeheer	Henk Post
Adviesbureau Eelerwoude	Dhr. R. Leeper
Adviesbureau Eelerwoude	Wim Stapel
Raadsfractie VVD	Johan Moes
Bedrijventerrein Nijensleek	De heer H. Broekman
Bedrijventerrein Dieverbrug	De heer Boerland
Raadsfractie gemeentebelangen	Dhr. Patrick Brouwer
Raadsfractie gemeentebelangen	Inge Wiarda
Raadsfractie gemeentebelangen	Jelle de Haas
Raadsfractie gemeentebelangen	Cornelis Offerein
Gemeente Westerveld	Albertha Harms
Gemeente Westerveld	Kees van Hasselaar
Gemeente Westerveld	Else Deddens
Gemeente Westerveld	José Houben
Gemeente Westerveld	Tryntsje Slagman
Gemeente Westerveld	Erik van Schelven
Gemeente Westerveld	Homme Geertsma
Bloembollen/ akkerbouw	De heer Hans van de Heyden
Bloembollen/ akkerbouw	Mevrouw van de Heyden
NLTO Westerveld	Bert Bouwknecht

5.3.3

DEELSESSIE NIEUWE AMBASSADEURS

Maandag 25 mei 2009

Organisatie	Naam
Con Moto advies	Liesbeth Joustra- de Gier
Arteria	Jeanine de Boer
Geurts inkoop advies	Hans Geurts
Boer en Peerd	Larisa Quist
Boer en Peerd	Jan Willem Kromkamp
B&B In de oude nijstad	Levien Drost
Atelier 133A	Ineke van Tiel
Kunstgalerie de herkenning	Willy Bosga
Van Meerwijk MIC BV	Maarten van Meerwijk
Stichting Art House	Wouter Dijk
Stichting Lofar tafel	Ben te Nijenhuis
Stichting Lofar tafel	Martha Buitenkamp
ATB Nederland	Gentia Lokkers- Tip
Welness centre Havelte	Siska Stigt- Greving
Fenix maatschappelijke opbouw	Lourens Koomans
Raadsfractie PVDA	Rosalind Sternheim
Raadsfractie PVDA	Ton Spijkerman
Raadsfractie PVDA	Maaïke Bakker
Gemeente Westerveld	Else Deddens
Gemeente Westerveld	Erik van Schelven

5.4

HET (POTENTIËLE) ECONOMISCH EFFECT VAN RUIMTELIJKE ONTWIKKELINGEN

Het economisch effect van ruimtelijke ontwikkelingen is meestal moeilijk aan te wijzen. De gevolgen van deze ontwikkelingen komen namelijk vaak pas op termijn, en dan ook nog direct en indirect naar voren. Dat wil echter niet zeggen dat daarmee geen uitspraken zijn te doen over ontwikkelingen en de investeringen die ermee gemoeid zijn.

Bij ruimtelijke ontwikkelingen zijn de investeringkosten hoog en in verhouding zijn onderhoudskosten en opbrengsten laag. In sommige gevallen zijn de opbrengsten zelfs nul. Een weg aanleggen geeft bijvoorbeeld wel kosten maar vaak geen directe opbrengsten. De rol van de overheid is groot bij de totstandkoming van ruimtelijke ontwikkelingen. Voor de overheid is de inrichting van de omgeving via ruimtelijke investeringen een belangrijk beleidsonderwerp. Via bestemmingsplannen en bouwvergunningen wordt de toelating van ontwikkelingen geregeld, hetgeen een grote invloed heeft op de investeringen, de waardeontwikkeling en de indirecte effecten. Bovendien doet de overheid soms zelf investeringen op dit vlak.

Wat verstaan we nu onder *economisch* rendement en hoe kan dit worden toegepast? Het economisch rendement kan worden bepaald door de toegevoegde waarde te relateren aan de investering. De toegevoegde waarde is het verschil tussen opbrengsten en de kosten binnen een bepaald gebied van de bedrijvensector (bijvoorbeeld de architecten en aannemers betrokken bij de bouw van een wijkcentrum). De opbrengsten zijn de zogenaamde finale bestedingen, te weten consumptie, uitvoer van goederen en diensten en de verkoop van investeringsgoederen. De kosten worden bepaald door de lonen, sociale lasten, invoer van goederen en diensten en afschrijvingen.

Het lastige bij bovenstaande aanpak, is echter dat de factor ruimte daarin zo slecht tot uitdrukking komt. Wat is het rendement van de feitelijke fysieke verandering van een plaats of gebied? In zo'n geval zou je kunnen zeggen dat de toegevoegde waarde over het algemeen wordt bepaald aan de hand van dagelijkse menselijke activiteiten. Je gaat er dus van uit dat een gebied 'beter' wordt door de ruimtelijke ontwikkelingen die er plaatsvinden. Men noemt het vaak voorwaarde scheppende investeringen die er voor moeten zorgen dat deze nieuwe activiteiten tot ontplooiing kunnen komen.

Er moet dus om het totaal rendement in te kunnen schatten, gekeken worden naar zowel de directe als de indirecte effecten. Voorgaande betekent dat het economisch rendement kan worden bepaald door:

- Het vaststellen van de kosten van de ruimtelijke investeringen
- Het bepalen van de ruimtelijke potenties
- Het schatten van de werkgelegenheidsontwikkeling op basis van veranderde potenties
- Het schatting van de toegevoegde waarde op basis van de werkgelegenheid
- En uiteindelijk het afleiden van het economisch rendement

Het kenniscentrum stedelijke vernieuwing biedt een mogelijkheid om het economisch rendement vrij nauwkeurig te schatten. Aan de hand van een van een 'gebiedsrekening' kan

worden bepaald of en welk rendement er behaald kan worden met een (wijk)strategie. Wat zijn daarbij de benodigde investeringen? En waar zijn de financiële vruchten te plukken, op korte termijn, of op lange termijn?¹

5.4.1

RENDEMENT VAN EEN ONTWIKKELING IN WESTERVELD

In de gemeente Westerveld vinden regelmatig op verschillende schaal ruimtelijke ontwikkelingen plaats. Wanneer daarvoor een bestemmingsplan wordt opgesteld of gewijzigd, wordt er altijd (in beperkte mate) aandacht besteed aan bijvoorbeeld het verwachte effect op de werkgelegenheid en de lokale economie (is de ontwikkeling bijvoorbeeld een aanvulling voor de toeristische sector en daarmee gunstig).

Om beter inzicht te krijgen in de verwachte directe en indirecte economische effecten van ruimtelijke ontwikkelingen in onze gemeente, wordt aan de hand van een gebiedsrekening het potentiële effect van het plan 'Residence Frederiksoord' bepaald.

Residence Frederiksoord

Kort gezegd geeft het plan voor Residence Frederiksoord een nieuwe invulling aan het terrein van het conferentiepark. Het nieuwe plan richt zich op de realisatie van een complex zorgwoningen (7 villa's met in totaal 85 appartementen), een zorghotel (met 12 appartementen en 18 kamers) waar tevens een privé kliniek en wellness- centrum bij horen en tot slot de herinrichting van het tuinencomplex tot een openbaar park.²

NB: Er zullen in Frederiksoord tevens 15 Koloniewoningen worden (terug)gebouwd, waarvan er 6 op het grondgebied van de Residence komen te liggen. Deze woningen blijven bij de berekening buiten beschouwing.

Over dit plan zijn een aantal gegevens bekend die betrekking hebben op de investeringen en de opbrengsten;

De totale investering voor dit plan bedraagt € 25 miljoen (in vaste activa). Er wordt verwacht dat de realisatie en exploitatie voor directe en indirecte werkgelegenheid gaat zorgen. Deze werkgelegenheid wordt tijdens de realisatiefase geschat op 350 manjaren.³ De exploitatie levert naar schatting 100 directe arbeidsplaatsen op en 10 indirecte. Hierbij wordt uitgegaan van een lange termijn scenario dat 10 jaar bestrijkt.

Tot slot wordt er een nieuwe pachtcanon opgesteld voor het gebied. Deze leidt naar verwachting jaarlijks tot een meeropbrengst van €90.000,-. Wederom uitgaande van een uitvoeringstermijn van 10 jaar, gaat het dus om een bijdrage in de onrendabele delen van € 900.000,-.

Voor een nauwkeurige schatting van het rendement middels de gebiedsrekening, is een uitsplitsing van deze gegevens nodig. Deze cijfers zijn niet voorhanden, daarom wordt gebruik gemaakt van onderstaande aannames:

- Discontovoet: het rendement dat de gebiedsexploitant op zijn investering wenst te behalen (in 5 jaar). Er wordt uitgegaan van een gewenst rendement van 6%

¹ Bron: www.kei-centrum.nl

² Voor meer informatie:

http://213.218.69.21/GemeenteWesterveld/WVVrijepagina_actueel.aspx?menuID=256&pageID=415

³ 1 manjaar staat gelijk aan 1 jaar werk voor een iemand met een voltijd baan.

- Inflatie: De inflatie schommelt in Nederland tussen de 1,8 en 2,5 %. Bij deze berekening wordt uitgegaan van een inflatie van 2%
- Huurwoningen: Er worden in het zorghotel 12 appartementen gerealiseerd. De kamers blijven in deze berekening buiten beschouwing. De appartementen zullen qua huurprijs in het hogere segment gelegen zijn. In de berekening wordt uitgegaan van een huurprijs van € 700,- per maand. Voor de beheerskosten wordt een gemiddelde aangehouden, gelijk aan het voorbeeld. De waarde van de appartementen wordt geschat op € 200.000,-
- Koopwoningen: Er worden 85 appartementen gerealiseerd, alle voor de koopmarkt. De gemiddelde WOZ waarde van een woning in Westerveld is € 279.000,-. Bij deze berekening wordt uitgegaan van € 280.000,-
- Openbare ruimte: Er worden 7 villa's gebouwd. De beheerskosten van de openbare ruimte per villa worden geschat op €3.600,- per villa per jaar. (Gemiddeld is €300,- per woning per jaar. $300 \cdot 85 / 7 = 3642,85$)
- Sociaal functioneren: Voor het aantal personen, wordt voor deze ontwikkeling uitgegaan van een huishoudens met een gemiddelde grootte van 1,8. De gemiddelde grootte van een Nederlands huishouden is op dit moment 2,2, maar vanwege de specifieke doelgroep kan hier rekening gehouden worden met kleinere huishoudens.⁴ Dit betekent dat de appartementen aan 153 inwoners ruimte bieden. De kosten zijn die van politie en andere toezichthouders, hulpverleners, welzijnswerkers etc. De zorgappartementen en het parttime personeel zijn goed voor 16 arbeidsplaatsen. In Westerveld is het gemiddeld inkomen per persoon € 13.600,-⁵. Deze 16 arbeidsplaatsen zullen daarom naar schatting € 217.600,- kosten. Per inwoner per jaar is dat $217.600 / 153 = 1422,22$
- Werkgelegenheid: De kosten van uitkeringen van bewoners in het gebied. In Westerveld heeft gemiddeld 17 op de 1000 inwoners een uitkering. Dit staat gelijk aan 2,6 per 153. Qua kosten wordt uitgegaan van €2500,- p.p/jaar (gelijk het voorbeeld).
- Gezondheid: Kosten van de zorgconsumptie van de bewoners van het gebied. Qua kosten wordt uitgegaan van €3500,- p.p/jaar (gelijk het voorbeeld).

Voor wat betreft de tempo waarin het niveau van de investeringen stijgt of daalt en wat het beoogde niveau na 5 jaar is, wordt gebruik gemaakt van de waardes uit het voorbeeld. Ditzelfde geldt voor de mate waarin de beoogde waardecreatie daadwerkelijk benut kan worden (laatste gele kolom).

Uiteindelijk komt er voor wat betreft Residence Frederiksoord een positief saldo uit de berekening. Uiteraard is er gebruik gemaakt van een aantal aannames, maar deze berekening geeft wel een goed beeld van het totale effect, in contanten uitgedrukt, van deze ruimtelijke ontwikkeling. De berekening geeft in dit geval weer dat de investering van 25 miljoen, na een verloop van 15 jaar, zal leiden tot een waardevermeerdering van het gehele projectgebied van ruim 14 miljoen.

⁴ Bron: CBS Meer info: <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/AD9E1284-26BD-4A2D-96AE-7E3D054C43FF/0/2003k2b15p054art.pdf>

⁵ Bron: wikipedia.org